

Lunds universitet

Sociologiska institutionen

“Jag har ju liksom lovat att vara det jämt”

En analys av prästkallets sociala och emotionella konsekvenser för
nyvigda präster

LUNDS
UNIVERSITET

Författare: Anton Gunnarsson och Dorothea Lockman

Kandidatprogrammet i personal- och arbetslivsfrågor

Kandidatuppsats: SOCK04, 15 hp

Höstterminen 2018

Handledare: Henriette Frees Esholdt

Abstrakt

Författare: Anton Gunnarsson och Dorothea Lockman

Titel: "Jag har ju liksom lovat att vara det jämt" – En analys av prästkallets sociala och emotionella konsekvenser för nyvigda präster

Kandidatprogrammet i personal- och arbetslivsfrågor

Kandidatuppsats: SOCK04, 15 hp

Handledare: Henriette Frees Esholdt

Sociologiska institutionen, höstterminen 2018

Präster inom Svenska kyrkan har en ovanlig ställning i dagens arbetsliv och är en yrkeskår där kallet har en central plats. Kallet utgör ett krav för att bli präst och det prövas av Svenska kyrkan. Vår frågeställning rör hur nyvigda präster inom Svenska kyrkan upplever sin kallelse och vilka sociala och emotionella konsekvenser den får för deras livshållning. Fem intervjuer med nyvigda präster inom Svenska kyrkan har genomförts i syfte att utöka forskningsfältet kring prästers kall och att bidra till förståelsen av kallets sociala och emotionella konsekvenser. Uppsatsen har sin utgångspunkt i kvalitativ metod samt en fenomenologisk ansats och använder McCall och Simmons teori om identitet, Goffmans teori om regionbeteende och Hochschilds teori om känsloregler för att analysera materialet. Studien visar att kallet utgör ett fundament för prästernas livshållning, vilket är i linje med Svenska kyrkans hållning i frågan. Kallet är grunden för skapandet av prästidentiteten och upplevelsen av kallet är djupt meningsskapande för informanterna. Vidare leder rollidentiteten som präst till sociala konsekvenser i form av ständig beredskap att framträda i sin roll samt emotionella konsekvenser i form av en osäkerhet kring hur de ska förhålla sig till prästrollen och vilka ideal de förväntas leva upp till.

Nyckelord: präst, kall, kallelse, identitet, regionbeteende, känsloregler

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Frågeställning och syfte	2
2. Tidigare forskning	2
3. Metod	5
3.1 Val av metod	5
3.2 Fenomenologi	6
3.3 Genomförande	6
3.3.1 Undersökningens “vad”	6
3.3.2 Urval och rekrytering av informanter	7
3.3.3 Intervjuerna	8
3.4 Analysprocessen	9
3.5 Etik	9
4. Teori	10
4.1 Roller, identiteter och rollidentiteter	10
4.2 Regionbeteende	13
4.3 Känsloregler	15
5. Analys	16
5.1 Den första konsekvensen - att följa sitt kall	16
5.1.1 Att bli präst	16
5.1.2 Prästvigningen	18
5.1.3 Att verka som präst	19
5.2 Den andra konsekvensen - ständig beredskap	22
5.2.1 Alltid redo	22
5.2.2 Förväntan om tillgänglighet	24
5.3 Den tredje konsekvensen: balansgången	26
5.3.1 Olika ideal att leva upp till	26
5.3.2 Vem är jag och vem är prästen?	28
6. Sammanfattande diskussion och avslutande reflektioner	31
7. Referenser	33
Bilaga 1. Intervjuguide	35

1. Inledning

Det finns något allmänmänskligt med att vilja hitta sin plats i livet. Vi vill känna att vi hör hemma någonstans och vi söker efter meningsfullhet i tillvaron. Den här känslan av att höra hemma kan infinna sig genom arbetslivet och i den här uppsatsen undersöker vi en yrkeskår där sökandet efter ett yrke benämns som kall - Svenska kyrkans präster.

Begreppet kall kan innebära olika saker för olika människor. Idag används ordet ofta i bred bemärkelse för att beskriva att människor har något som de känner starkt att de är ämnade att göra. Historiskt sett har kallet däremot huvudsakligen haft en sakral innebörd – såväl sjuksköterskor som lärare har ansetts vara kallade av Gud till sina yrken. Prästers kall är dock något unikt i dagens arbetsliv eftersom det fortfarande är sakralt. Dessutom är det ett krav för att kunna prästvigas och kallet prövas av Svenska kyrkan som också är prästernas arbetsgivare. I skriften *Kallad till präst och diakon i Svenska kyrkan* skriver Svenska kyrkans samtliga biskopar om Svenska kyrkans syn på kallet och det är denna syn på kallet som vi utgår ifrån i vår undersökning. Enligt skriften har kallelsen sin början i dopet och alla döpta kristna har en kallelse att “förmedla evangeliet, att följa Kristus och att vittna i världen”.¹ Uppdraget att verka som präst följer av ytterligare en sorts kallelse - kallelsen till särskild tjänst. Svenska kyrkans biskopar slår fast att det är en livshållning att vara präst och att grunden för yrket är kallelse och sändning.² Prästerna ”går in i livslånga uppdrag med ett eget, personligt ansvar för att förkunna evangelium i ord och handling. De står i en förpliktelse, uttryckt genom vigningslöften, som de kan utkrävas ansvar för.”³ Vidare består kallet till präst av en inre och en yttre dimension där det inre kallet är den egna upplevelsen av Guds kall medan det yttre är kyrkans bekräftelse av kallet i prästvigningen.⁴

Som en del i vår utbildning har vi tidigare gjort en mindre studie där vi intervjuade två präster vigda på 1980-talet om deras syn på sitt kall. I den studien lade vi främst fokus på kallet i förhållande till rollfördelningen mellan arbete och fritid. Under intervjuerna framkom det från båda informanterna att de tror att det finns generationsskillnader mellan deras generation och de som prästvigs idag. Detta gjorde att vi blev nyfikna på att studera nyprästviga och fick idén att undersöka upplevelsen av prästkallet hos nyare präster. Vidare implicerar biskopsbrevet som vi nämnde ovan att det följer vissa konsekvenser av att vara vigd till tjänst. Det här visade

¹ *Kallad till diakon och präst i Svenska kyrkan, Biskopsmötet, Svenska kyrkan, Uppsala, 2014, 16.*

² *Ibid, 21.*

³ *Ibid, 12.*

⁴ *Ibid, 17.*

sig även i vår empiriska undersökning och därför har vi valt att fokusera på emotionella och sociala konsekvenser i vår analys tillsammans med upplevelsen av prästkallet.

Vårt urval består fem nyvigda präster som alla är verksamma inom Svenska kyrkan. Vi har inte haft för avsikt att göra en komparativ studie mellan äldre och yngre präster och vi har därför inte med data från den tidigare studien i den här undersökningen. Vi vill fokusera på nyvigda präster därför att det bidrar till förståelsen av vad som hittills är ett relativt outforskat ämne inom sociologin. Eftersom forskningsfältet är så outforskat anser vi att det finns anledning att undersöka det hela explorativt.

Genom att avgränsa oss till präster inom Svenska kyrkan håller vi oss i en kontext där det finns en teologi som förenar alla präster. Vi vill dock poängtera att detta inte är en teologisk uppsats och vi fäster oss därför inte nämnvärt vid teologiska aspekter av kallet. Vidare är det individernas upplevelser som står i centrum i den här undersökningen och därför utgår vi ifrån ett fenomenologisk ansats. Eftersom vi har ett individfokus har vi ingen avsikt att förklara kallets konsekvenser på organisationsnivå.

1.1 Frågeställning och syfte

Med ovanstående bakgrund har vi formulerat följande frågeställning:

Hur upplever nyvigda präster inom Svenska kyrkan sin kallelse och vilka sociala och emotionella konsekvenser får kallelsen för deras livshållning?

Syftet med undersökningen är att utöka forskningsfältet kring prästers kall och att bidra till förståelsen av vilka sociala och emotionella konsekvenser kallet får för prästers livshållning. Den tidigare forskningen som vi presenterar i följande avsnitt kommer från andra delar av världen men är långt ifrån heltäckande för ämnet. Genom den här undersökningen ser vi därför en möjlighet att bredda fältet till Svenska kyrkan.

2. Tidigare forskning

I följande avsnitt gör vi en översikt över tidigare forskning på präster, kall och dess konsekvenser. Till att börja med redogör vi för allmän forskning om kall och därefter går vi vidare till forskning om prästers kall. Slutligen diskuterar vi begränsningarna med den tidigare forskningen.

Det finns en hel del forskning om kall från olika perspektiv. Att känna sig kallad till sitt yrke gör att arbetslivet upplevs som mer meningsfullt och Dik och Duffy argumenterar för att

begreppet kall borde ta större plats inom karriärvägledning.⁵ Det finns även en del studier på enskilda arbetsgrupper där vi vill nämna Dobrow som har skrivit om musiker⁶ och Bunderson och Thompson som har skrivit om djurskötare.⁷ Allt detta är inom en sekulär kontext men det finns också studier om sakrala kall. Andersson har gjort en historisk exposé om sjuksköterskeyrkets kall⁸ och Persson har redogjort för hur lärarens kall har tagit sig uttryck.⁹ Gemensamt för studierna om sakrala kall är att de i huvudsak avhandlar dåtiden – i vårt sekulariserade samhälle finns inte det sakrala kallet kvar på bred front. Det är dock det sakrala kallets natur som intresserar oss och därför gör vi en studie om vad kallet får för konsekvenser i svenskkyrkliga prästers liv.

Madden och Bailey har analyserat Jean Kerrs livsberättelse i artikeln '*For this I was made*': *conflict and calling in the role of a woman priest*.¹⁰ Kerr är kyrkoherde i anglikanska kyrkan och hon berättar vad kallet har haft för betydelse i hennes liv. Det är tydligt att hon upplever djup meningsfullhet och självförverkligande i sitt kall. Kallet verkar även fungera som en organiserande och integrerande struktur som sätter ett ramverk för hennes identitet. Hon beskriver den här känslan som att hon är skapad till att vara präst. Samtidigt pratar hon om att hon har offrat saker för kallet när det kommer till hennes privatliv. Till exempel uttrycker hon en plikt-känsla som gör att hon har svårt att sluta arbeta när andra behöver henne. Det verkar också finnas konflikter mellan hennes själv och hennes roll som präst som yttrar sig till exempel i att hon är en blyg och introvert person men är kallad att utöva en roll som är väldigt offentlig och utåtriktad. En annan konflikt i hennes liv är den mellan att vara präst och att vara kvinna. Hennes man är också präst, vilket för Jean ledde till att hon bestämde sig för att vänta med att fullfölja sitt kall att bli präst tills deras barn hade blivit större.

⁵ Dik, Bryan & Duffy, Ryan. Calling and Vocation at Work: Definitions and Prospects for Research and Practice. *The Counseling Psychologist*. vol. 37 no. 3 (2009): 424-450. doi: <https://doi.org/10.1177/0011000008316430>

⁶ Dobrow, Shoshana. Dynamics of calling: a longitudinal study of musicians. *Journal of Organizational Behavior*. vol. 34 no. 4 (2013): 431-52. doi: <https://doi.org/10.1002/job.1808>

⁷ Bunderson, Stuart & Thompson, Jeff. The call of the wild: zookeepers, callings, and the double-edged sword of deeply meaningful work. *Administrative Science Quarterly*. vol. 54 no. 1 (2009): 32-57. doi: <https://doi.org/10.2189/asqu.2009.54.1.32>

⁸ Andersson, Åsa. *Ett högt och ädelt kall: kalltankens betydelse för sjuksköterskeyrkets formering 1850-1933*, Diss. Umeå universitet, 2002

⁹ Persson. *Läraryrket - ett kall?*, www.lararnashistoria.se, 2010. Hämtad 18-11-24.

¹⁰ Madden, Adrian & Bailey, Catherine. 'For this I was made': conflict and calling in the role of a woman priest. *Work, employment and society*. vol. 29 no. 5 (2015): 866-874. doi: [10.1177/0950017014559962](https://doi.org/10.1177/0950017014559962)

Harvey skriver i artikeln *It's a total way of life* om hur polariserande attityder i ämbetsfrågan upprätthålls bland katolska präster i Storbritannien.¹¹ Prästerna har i studien delats in i två grupper beroende på huruvida de tror att Gud kallar kvinnor till präster eller inte. Dessa två grupper jämförs när det kommer till bland annat hur de ser på sin prästidentitet. Till exempel visar Harvey att prästerna som är för kvinnor i prästämbetet tenderar att se sig själva som människor först och främst medan präster från den andra gruppen har svårare att skilja på sig själv som person och prästrollen.

Artikeln *Where is the "Me" Among the "We"? Identity Work and the Search for Optimal Balance* av Kreiner et. al berör identitet ur olika perspektiv bland episkopala präster (det framgår inte av studien i vilket land de är verksamma).¹² Deras tre huvudteman är identitetskrav, identitetsspänningar och identitetsarbete. Resultaten är breda och innehåller allt från hur präster upplever förväntningar till hur de hanterar balansen mellan sina olika roller. Det finns bland annat upplevda förväntningar på att prästen ska vara på ett visst sätt och det upplever prästerna att de behöver sätta gränser mot för att skydda sig själva. Ett annat område där de behöver sätta gränser är hur stor plats prästrollen får ta i deras liv. Här märks strategier som att man medvetet skapar en hierarki mellan sina olika roller i livet där prästrollen kommer efter den närmaste familjen.

Det är värt att notera att ingen av dessa artiklar bygger på data från svenskkyrkliga präster och det är därför svårt att avgöra i vilken grad som artiklarna är tillämpliga på Svenska kyrkans prästerskap. Det finns givetvis beröringspunkter mellan präster i olika länder och samfund som exempelvis att gränsen mellan yrkesrollen och privatpersonen verkar vara svår att dra. Samtidigt ser vi också betydande skillnader som är värda att diskutera här. När det kommer till kallet och prästrollen finns det nämligen för det första teologiska skillnader mellan olika kyrkor som rimligen påverkar hur prästerna ser på sitt kall. I katolska kyrkan innebär kallet exempelvis att man ska leva i celibat och många präster är munkar. För det andra påverkas prästerna i studierna ovan rimligen av vilket land de verkar i (i de här fallen Storbritannien). Kontexten där vi verkar gör skillnad för hur vi ser på oss själva och på vår omgivning. Prästerna i Sverige möter inte samma värderingar som prästerna i Storbritannien gör. En annan aspekt av detta är att arbetsmarknaden i de respektive länderna skiljer sig åt,

¹¹ Harvey, Peter Francis. It's a Total Way of Life? Catholic Priests, Women's Ordination, and Identity Work. *Journal for the scientific study of religion*. vol. 57 no. 3 (2018): 547-566. doi: <https://doi.org/10.1111/jssr.12530>

¹² Kreiner, Glen, Hollensbe, Elaine & Sheep, Matthew. Where is the "Me" Among the "We"? Identity Work and the Search for Optimal Balance. *Academy of Management Journal*. vol. 49 no. 5 (2006): 1031-1057. doi: <https://doi.org/10.5465/amj.2006.22798186>

både juridiskt men också utifrån vad som förväntas av arbetstagare. Därför kan vi med den här undersökningen vidga det sociologiska forskningsfältet kring prästers kall.

3. Metod

I detta kapitel redogör vi för vårt metodval, vår fenomenologiska ansats och vi går sedan igenom händelseförloppet i kronologisk ordning. Våra kritiska reflektioner löper genomgående genom hela texten.

3.1 Val av metod

Vår undersökning syftar till att utöka forskningsfältet kring prästers kall och att bidra till förståelsen av vilka sociala och emotionella konsekvenser kallet får för prästers livshållning. Vårt fenomen är flerskiktat och komplext och en förståelse för det kräver djupare insikt om människors erfarenheter och övertygelser. Därför lämpar sig kvalitativa metoder väl för vårt ändamål. Det begränsade antalet studieobjekt är en nämligen förutsättning för djupgående studier och detaljerade beskrivningar. Detta är svårt att åstadkomma genom kvantitativ forskning.¹³

För att förstå vårt ämne har vi valt att göra intervjuer. Valet grundar sig i att vi med hjälp av intervjuerna blir inbjudna att förstå världen så som informanterna ser den och kan utveckla mening ur deras erfarenheter.¹⁴ Vidare bestämde vi oss för att använda en semistrukturerad intervju eftersom vi på så sätt kan ställa liknande frågor till alla informanter men ändå ha frihet att ställa följdfrågor när vi stöter på intressanta ämnen som vi inte hade väntat oss.¹⁵

När vi valde att genomföra intervjuer reflekterade vi kring vad det hade kunnat finnas för alternativa kvalitativa metoder. Vi kom fram till att det hade varit möjligt att genomföra deltagande observationer. När det gäller präster så finns dock det uppenbara hindret att vi inte kan få tillgång till hela deras arbetsdag. En hel del av de möten som ingår i en prästs arbete är sekretessbelagda och därmed inte öppna för observatörer. Vi diskuterade också kring huruvida

¹³ Denscombe, Martyn. *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 3., rev. och uppdaterade uppl., Studentlitteratur, Lund, 2016, 23.

¹⁴ Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 3. [rev.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2014, 17.

¹⁵ Justesen, Lise & Mik-Meyer, Nanna. *Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik*, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2011, 46-47.

det skulle gå att involvera kvantitativ metod i undersökningen. Vår slutsats kring det blev att en enkätstudie inte fångar upp de komplexa frågeställningar som vi vill ha svar på.

3.2 Fenomenologi

Vår metod kännetecknas av en fenomenologisk ansats. Själva begreppet fenomen kommer ursprungligen från antiken och betyder ”det som omedelbart framträder”.¹⁶ Fenomenologens uppgift är att gå till ”saken själv” utan förutfattade meningar eller teorier.¹⁷ Ett nyckelbegrepp inom fenomenologin är livsvärlden och begreppet avser den konkreta värld som människan dagligen befinner sig i. Livsvärlden är en social, kulturell och historisk kontext som bildar en särskild meningshorisont för individen. Fenomenologisk forskning utgår från att forskaren, genom att inhämta beskrivningar av personers livsvärld, försöker ge en bild av fenomenet som ligger så nära informanternas förståelse som möjligt.¹⁸ Det fenomenologiska perspektivet står i kontrast till det positivistiska antagandet att det finns en universell verklighet; fenomenologin accepterar att saker och ting kan uppfattas på olika sätt av olika människor vid olika tillfällen och menar att varje alternativ version måste erkännas som giltig i sig.¹⁹ Genom att intervjua fem präster har vi fått en inblick i deras livsvärld. Vår roll som intervjuare har inte varit att bedöma om det våra informanter säger är riktigt eller inte, utan vi har varit intresserade av att höra deras tolkningar. Vår uppgift har varit att hjälpa våra informanter att berätta om sin vardag och sina upplevelser utan att styra dem alltför mycket.²⁰

3.3 Genomförande

3.3.1 Undersökningens “vad”

Kvale och Brinkmann menar att en central del i forskningsprocessen är att hitta undersökningens “vad” genom att bygga upp sin kunskapsbas. En av anledningarna till detta är att det blir svårt att ställa relevanta frågor om man inte vet vad man undersöker.²¹ Inför intervjuerna sökte vi därför upp tidigare forskning kring prästers identitet och emotionshantering. Det var en utmaning eftersom fältet är smalt, även internationellt. Vi har också läst in oss på hur fenomenologin påverkar forskningsprocessen och diskuterat det

¹⁶ Justesen & Mik-Meyer. *Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik*, 18.

¹⁷ Ibid, 20.

¹⁸ Ibid, 19; Denscombe. *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 189.

¹⁹ Denscombe. *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 190.

²⁰ Justesen & Mik-Meyer. *Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik*, 54-55.

²¹ Kvale & Brinkmann. *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 149.

sinsemellan. Där landade vi i att fenomenologin säger något om subjektet som undersöks - att man som forskare har en stor tilltro till informantens livsvärld. Vår uppgift är att beskriva den och inte att ifrågasätta eller tvivla på det som sägs. Här blev respekt ett viktigt ledord att ta med in i intervjusituationen.

3.3.2 Urval och rekrytering av informanter

I vår tidigare studie, där vi intervjuade två präster som är vigda på 1980-talet, framkom det från båda informanterna att de tror att det finns generationsskillnader mellan deras generation och de som prästvigs idag. Detta gjorde att vi blev nyfikna på att undersöka nyprästviga. Vi är dock inte intresserade av att göra en komparativ studie i nuläget eftersom vi vill kunna fokusera uppsatsen på Svenska kyrkans nyare präster. När forskningsfältet är så utforskat anser vi att det finns ett värde att undersöka det hela explorativt. En komparativ studie mellan nya och gamla präster skulle dock kunna vara ett intressant sätt att komma vidare på området i kommande studier.

För att komma i kontakt med fältet fungerade en av författarna som en slags grindvakt eftersom hen känner till en del präster.²² Urvalet grundar sig på perifera personliga kontakter som grindvakten har träffat några gånger och är således subjektivt.²³ Vi tog kontakt via mejl med sex personer som alla stämde in på urvalskriteriet att de skulle vara vigda de senaste tre åren. Mejladresserna fick vi tag på genom att söka upp informanterna via Svenska kyrkans hemsida. I mejlet fick de information om att vi gör en intervjustudie om prästers syn på sitt kall, att de skulle vara anonyma, att de behövde avsätta cirka en timme för intervjun samt att de fick bestämma plats. Vi fick positiva svar från fem av dem och bokade in intervjuer. Att välja att kontakta människor som man redan känner till går att kritisera utifrån att det inte skulle vara objektivt men vi ser det snarare som en styrka. Informanterna visste från början att en av oss själv är kristen och väl förtrogen med Svenska kyrkan vilket vi tror skapade en öppen atmosfär och en vilja att dela med sig. Vi menar vidare att forskaren är med som subjekt och konstruerar kunskapen i en intervju, vilket betyder att forskningen aldrig kan vara objektiv eller neutral i en positivistisk mening. Vi är inte gruvarbetare som söker efter guld - snarare resenärer som upptäcker en ny plats.²⁴

Alla våra informanter är således vigda till tjänst i Svenska kyrkan de senaste tre åren och de har alla församlingstjänster. Vi har intervjuat fyra kvinnor och en man och samtliga är

²² Denscombe. *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 123-124.

²³ Ibid, 234-235.

²⁴ Kvale & Brinkmann. *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 71-72.

mellan 27 och 45 år. De har olika kristen bakgrund - vissa är från svenskkyrkliga hem, andra från frikyrkliga hem och ytterligare andra från inte särskilt kyrkliga hem. Deras nuvarande livssituation utanför arbetet ser olika ut - i urvalet finns såväl singlar, gifta, småbarnsföräldrar och föräldrar till större barn med.

3.3.3 Intervjuerna

Alla intervjuer är gjorda ansikte mot ansikte. Eftersom vi ville skapa en så trygg miljö som möjligt för informanterna lät vi dem välja plats.²⁵ Fyra intervjuer är därför genomförda på informanternas arbetsplats och den femte är gjord i hemmet. Innan intervjuerna började fick informanterna skriva under en blankett där de gav sitt informerade samtycke till att medverka i studien.²⁶ Intervjuerna är vardera mellan 40 och 70 minuter långa. Vi var båda med på samtliga intervjuer och turades om att ställa frågor. Att vara två intervjuare kan enligt Trost vara en styrka eftersom man vanligen i de situationerna kan göra en bättre intervju med större informationsmängd och förståelse för fenomenet. Samtidigt kan det finnas risker med att vara två om intervjupersonen upplever sig hamna i underläge.²⁷ Med detta i bakhuvudet valde vi ändå att vara två och vi försökte skapa en trygg atmosfär för informanterna.

Det faktum att en av författarna också är kristen har helt klart påverkat intervjusituationen. Till att börja med upplevde vi båda efter varje intervju att informanterna hade lätt för att dela med sig av sina andliga erfarenheter. Det tror vi beror på att de pratade med någon som delade deras världsåskådning. Det blir också lätt att hänga med i resonemangen när man har en förförståelse inför ämbetets betydelse. En nackdel med att vara alltför insatt i fältet kan dock vara att informanten inte alltid förklarar så tydligt vad hen menar utan tar för givet att intervjuaren förstår. Trost varnar för detta och menar att intervjuaren alltid ska försöka sätta sig in i intervjupersonens synvinkel och inte förutsätta att man vet vad intervjupersonen menar.²⁸ Här har det varit till vår fördel att vi inte båda är insatta i Svenska kyrkans tro och liv. Vi tror alltså att det har varit värdefullt med två par öron i genomförandet av intervjuerna eftersom någon med liknande världs bild kan vara blind inför vissa aspekter.

Inom fenomenologisk metod är intervjuer och i synnerhet semistrukturerade intervjuer meningsfullt att göra.²⁹ Vi har haft utgångspunkt i en på förhand konstruerad intervjuguide (se

²⁵ Trost, Jan. *Kvalitativa intervjuer*, 4., [omarb.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2010, 65-66.

²⁶ Kvale & Brinkmann. *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 107.

²⁷ Ibid, 67.

²⁸ Trost. *Kvalitativa intervjuer*, 109-110.

²⁹ Justesen & Mik-Meyer. *Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik*, 54.

bilaga) som är en vidareutveckling av intervjuguiden vi använde i förra studien. Vissa frågor som inte är i linje med vår nya frågeställning är borttagna och vi har lagt till en del frågor utifrån vår inläsning på undersökningens "vad" som vi nämnde ovan. Det fenomenologiska bidraget till intervjuguiden är främst att vi har ställt många öppna frågor i våra intervjuer för att ge våra intervjupersoner utrymme att beskriva deras verklighet så som de själva uppfattar den. Vi har också anpassat oss till deras individuella svar under intervjuens gång. Vi tror att det har bidragit till att våra informanter har kunnat känna sig trygga och har haft möjlighet att uttrycka sig fritt.

3.4 Analysprocessen

Efter att vi var klara med intervjuerna transkriberade vi vårt intervjumaterial. Vi började analysen med att läsa igenom transkriberingarna flera gånger. Därefter reducerade vi datan genom att använda oss av tematisk analys³⁰. Vi växlade mellan att tematisera utifrån datan och utifrån våra teoretiska utgångspunkter med målet att bygga upp ett begreppsligt ramverk.³¹ Det här resulterade i ett dokument med nio olika kategorier: kallet; internt och externt, prästkragen som symbol, att åsidosätta sig själv för kallet, motstånd, prästen som offentlig person, förväntan om tillgänglighet, otydliga gränser, jämförelser med familjeliv samt frihet. För att kunna skriva vår analys behövde materialet dock reduceras ytterligare. Det här arbetet påbörjade vi genom att skriva upp alla teman på ett papper för att undersöka hur kategorierna förhöll sig till varandra.³² Därefter gjorde vi en omsortering för att få fram de mest centrala och signifikanta aspekterna i vårt datamaterial.³³ Just omsortering, ändringar, namnbyten och utvecklingar av kategorier har varit centralt i vårt arbete med analysen och har präglat hela processen.³⁴ De teman som vi slutligen presenterar i analysen kallar vi för "Att följa sitt kall", "Ständig beredskap" och "Balansgången".

3.5 Etik

Vi har behövt göra noggranna etiska överväganden när det kommer till informanternas anonymitet. En målsättning i den här undersökningen är att våra informanternas identiteter inte ska röjas. Samtidigt viger Svenska kyrkan förhållandevis få präster om året och dessutom är

³⁰ Bryman, Alan. *Samhällsvetenskapliga metoder*, Upplaga 3, Liber, Stockholm, 2018, 703.

³¹ Hjerm, Mikael, Lindgren, Simon & Nilsson, Marco. *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*, 2., [utök. och uppdaterade] uppl., Gleerup, Malmö, 2014, 50.

³² Ibid, 65.

³³ Ibid, 67.

³⁴ Ibid, 48.

Svenska kyrkan en subkultur där många känner varandra. För en utomstående är detta givetvis inget problem, men det finns uppenbara etiska problem i förhållande till läsare som känner till organisationen väl. Den här diskussionen har lyfts med samtliga informanter och de har alla godkänt att vara med i studien under premissen att vi gör vad vi kan för att de inte ska bli igenkännliga. På grund av detta gör vi ingen redogörelse där vi presenterar informanterna en efter en. Att få en bild av det samlade urvalet likt stycket ovan är relevant i förhållande till våra resultat, men vi gör inga analytiska poänger av deras civilstånd eller kyrkliga bakgrund utifrån enskilda personers berättelser. En annan strategi som vi har använt är att ge dem fiktiva namn och vi anger inte var de bor, var de jobbar eller var de är prästvigda.³⁵

4. Teori

Syftet med att använda sig av teorier i kvalitativ forskning är att få en fördjupad förståelse för empirin. Genom att använda teorierna som analytiska redskap kan man få syn på nya perspektiv, skillnader och mönster.³⁶ Vi har varit lyhörda för vad våra informanter berättar och valt fokus och inriktning för den här undersökningen utifrån vad som har dominerat vårt datamaterial. Detta avspeglar sig i vårt val av teori och är en förklaring till varför vi har valt socialpsykologiska och emotionssociologiska teorier framför teorier inom arbetslivsforskning för att besvara vår frågeställning. Nedan går vi igenom teorier om roller, rollidentiteter, regionbeteende och känsleregler. För varje teori motiverar vi varför vi har valt den och hur vi tillämpar den i analysen.

4.1 Roller, identiteter och rollidentiteter

Prästkallet har förändrat livet för våra informanter och de har skapat nya identiteter utifrån det. McCall och Simmons teori om rollidentiteter är bred och innehåller perspektiv på hur identiteter uppkommer, hur de upprätthålls och hur de förhåller sig till varandra. Detta använder vi i analysen när vi analyserar informanternas väg till att bli präst och att verka som präst.

McCall och Simmons teori innehåller en mängd likartade begrepp som de positionerar gentemot varandra. Till att börja med slår de fast att det finns två olika slags grundläggande identiteter: den sociala och den personliga. Den sociala identiteten är vem man är i förhållande

³⁵ Trost. *Kvalitativa intervjuer*, 127-128.

³⁶ Wästerfors, David & Sjöberg, Katarina (red.). *Uppdrag: Forskning: konsten att genomföra kvalitativa studier*, Liber, Malmö, 2008, 86.

till andra medan den personliga står för vem man är i förhållande till sig själv. Båda behövs eftersom den sociala identiteten hängs upp på den personliga.³⁷ Vidare skriver de om sociala positioner som är alla våra olika kategorier i vilka vi placeras av omvärlden men även placerar oss själva i. Typiska exempel på sociala positioner är fru, kvinna, kollega, barn och student.³⁸ Dessa sociala positioner filtreras genom individen och hen sätter sin egen prägel på dem utifrån sin egen uppfattning om vad rollen ska innehålla. Detta klassificeras som en interaktiv roll.³⁹ Alla dessa begrepp leder in på McCall och Simmons mest centrala koncept – rollidentiteten. Rollidentiteten är rollen som en individ skapar för sig själv i egenskap av innehavare av en specifik social position. Annorlunda uttryckt speglar rollidentiteten vad personen tänker om sig själv. Rollidentiteten innehåller ofta ideal om uppträdande och prestationer som inte är särskilt troliga att kunna leva upp till i individens dagliga framträdande i rollen. En kvinna kan tänka om sig själv att hon i sin yrkesroll inte ska låta andra förminska henne men ändå hamna i situationer där hon blir förminskad. På samma sätt kan det ingå i en students rollidentitet att hen alltid ska ha läst litteraturen innan föreläsningen men inte alltid gör det.⁴⁰

I våra rollidentiteter skapar vi olika hypotetiska händelser. Vi kan tänka på hur vi ska agera på ett möte dagen därpå, hur vi ska konstruera en segelbåt tillsammans med en vän eller fantisera om att fråga en kollega om hen vill gå på dejt. McCall och Simmons menar att vi i våra hjärnor skapar fantasier där våra rollidentiteter används gentemot verkliga eller hypotetiska personer. De personer som är med i fantasierna reagerar på våra rollframträdanden och hur vi tänker oss att de gör det är en viktig del av fantasin. Vi funderar på kollegornas reaktioner på vårt framförande på mötet, hur samarbetet kring båtbygget framskrider eller vad kollegan ska svara om dejten. Vi bygger alltså in våra medmänniskor i våra rollidentiteter, vilket leder till att våra rollidentiteter förändras när vår omgivning förändras.⁴¹

Rollidentiteterna är även kanske den främsta källan till våra handlingsplaner. Det vi anser ingå i våra rollidentiteter sätter ramar för vad vi gör. Vi vet att det inte ingår i en anställds rollidentitet att bestämma på arbetsplatsen och därför funderar vi inte på att göra det. Rollidentiteterna fungerar alltså som referensramar för vårt beteende. Våra dagliga rutiner är helt och hållet färgade och utsmyckade av våra rollidentiteter. Eftersom rollidentiteterna klassificerar vår vardag så etiketterar de också vår omgivning, determinerar vårt handlande och

³⁷ McCall, George J. & Simmons, Jerry L. *Identities and interactions: an examination of human associations in everyday life*, New York, 1966, 64-65.

³⁸ McCall & Simmons. *Identities and interactions: an examination of human associations in everyday life*, 66.

³⁹ *Ibid*, 67.

⁴⁰ *Ibid*, 67-69.

⁴¹ *Ibid*, 68-69.

ger vårt handlande mening. De hjälper oss också att tolka vårt handlande. Det som inte stämmer in ses som hotande eller pinsamt och om det är möjligt trängs det undan till förmån för sådant som är mer i linje med identiteten.⁴²

Det är viktigt att notera att rollidentiteterna inte är helt unika utan vissa krav finns på rollidentiteten vem som än innehar den. En präst ska till exempel ha på sig vissa kläder och en elev ska lyssna på sin lärare. Vi kan dock sätta en personlig prägel på våra rollidentiteter och McCall och Simmons menar att dessa tolkningar kan ses som variationer av kulturellt etablerade teman. Det finns två aspekter av rollidentiteten som kan ses som ett kontinuum: den konventionella och den idiosynkratiska. En konventionell rollidentitet har liten personlig prägel medan en idiosynkratisk har stor personlig tolkning.⁴³ Balansen mellan det konventionella och det idiosynkratiska beskrivs så här: "The conventional expectations provide the structural framework of a role-identity, whereas the individual embellishments put some human meat on these arid bones."⁴⁴

Vi strävar efter att legitimera våra rollidentiteter eftersom vi vill upprätthålla bilden av oss själva genom rollframträdanden. Om vi uppför oss på ett sätt som är i linje med vår upplevda bild av oss själva så blir den bilden legitimerad. Det är värt att notera i sammanhanget att de flesta rollframträdanden sker inne i våra hjärnor enligt beskrivningen ovan.⁴⁵ Vi behöver dock legitimera oss gentemot omvärlden också eftersom vi annars förlorar vår rollidentitet som bara kan existera om det också finns interaktion.⁴⁶ Legitimeringen av våra rollidentiteter sker bland annat genom rollstöd. Med rollstöd avses ett stöd från omvärlden gällande ens rollidentitet. Som ett minimum behövs de rättigheter som alltid följer på den givna rollidentiteten men det vi eftersträvar är snarare en bekräftelse på vår egna tänkta rollidentitet så som den är utformad inom oss själva. Den här bekräftelsen kan vara både medveten och omedveten från omvärldens sida och den är sällan lättolkad utan kräver interpretation hos mottagaren.⁴⁷ Olika individers rollstöd väger olika tungt för utövaren av rollidentiteten. Detta kan bero på många olika saker som att personen anses ha stor trovärdighet på området eller att det är någon som betyder mycket för oss. Det är dock viktigt att påpeka att den viktigaste publiken när man framträder och söker rollstöd är individen själv eftersom man aldrig kan fly

⁴² Ibid, 69-70.

⁴³ Ibid, 70-71.

⁴⁴ Ibid, 70.

⁴⁵ Ibid, 71.

⁴⁶ Ibid, 72.

⁴⁷ Ibid, 73.

från sig själv.⁴⁸ I vår analys benämner vi således individens egna rollstöd som inre rollstöd medan vi kallar omgivningens rollstöd för yttre rollstöd. Vidare motsvarar våra rollframträdanden och det rollstödet vi får sällan hela vår rollidentitet; det finns alltså en diskrepans mellan den upplevda rollidentiteten och den externa verkligheten. Ett annat sätt att uttrycka det är att våra rollidentiteter sällan är helt legitimerade.⁴⁹ Rollstödet behöver ständigt förnyas eftersom rollidentiteten förändras i takt med omgivningen och det kan vara ombytligt.⁵⁰

Varje person har flera rollidentiteter som ständigt förhåller sig till varandra, mer eller mindre uppstyrt, i en hierarkisk ordning. McCall och Simmons redogör för fyra bakomliggande faktorer bakom detta. För det första beror det på i vilken grad individen själv stöttar rollidentiteten och för det andra i vilken grad rollidentiteten stöts av omvärlden. En tredje faktor är hur hängiven individen är sin identitet eller annorlunda uttryckt hur mycket av individens självkänsla som ligger i den givna rollidentiteten. Slutligen beror hierarkin på vilka externa och interna belöningar som finns kopplade till rollidentiteten. Belöningarna är dock inget som vi kommer att beröra vidare i analysen. Vilka faktorer som väger tyngst när det kommer till framträdandet går inte att säga generellt utan varierar i varje enskilt fall.⁵¹ Dessa bakomliggande faktorer gör att den identitet som får mest internt och externt stöd, har störst förankring i individens självkänsla och får mest belöning framträder oftare. Detta beror enligt McCall och Simmons på att vi ständigt strävar efter att legitimera våra uppfattningar om oss själva.⁵²

4.2 Regionbeteende

En central del i prästrollen är att framträda. Samtidigt vittnar våra informanter om otydliga gränser mellan arbetsliv och privatliv. För att analysera detta har vi valt att använda Goffmans teori om regionbeteende.

I boken *Jaget och maskerna* beskriver Erving Goffman det mänskliga beteendet genom att använda sig av metaforer från teatervärlden. Han jämför social interaktion med ett scenuppträde på en teaterföreställning där individen framträder i främre och bakre regioner. För att veta vad som kännetecknar den främre respektive bakre regionen definierar han först begreppet region. En region kan vara i stort sett vilken plats som helst. Gemensamt för regioner

⁴⁸ Ibid, 74.

⁴⁹ Ibid, 74.

⁵⁰ Ibid, 74-75.

⁵¹ Ibid, 77-79.

⁵² Ibid, 83-84.

är att de i varierande grad är avgränsade av perceptionsbarriärer. Ett kontor som är byggt med tunna masonitskivor är exempelvis avgränsat rent visuellt från sin omgivning men inte auditivt, medan kontrollrummet hos radiobolaget, omgärdat av tjocka glasväggar, är avgränsat auditivt men inte visuellt. Hur en individ väljer att framträda beror på vilken region personen befinner sig i. Goffman skiljer på främre och bakre regionen där den främre regionen uttryckt med Goffmans termer kan liknas vid att stå på scen och framträda medan den bakre regionen påminner om att befinna sig i kulisserna bakom scenen.⁵³

När en individ framträder i den främre regionen påverkas beteendet av vetskapen om att hen är inom syn- och räckhåll för en publik. Det tar sig ofta uttryck genom att individen försöker upprätthålla och förkroppsliga vissa normer. Vilka normer som är viktiga att upprätthålla beror på situationen och sammanhanget. Ett beteende som lever upp till de existerande normerna kan uppstå genom att individen vill visa regionen och dess omgivning respekt. Det är emellertid också viktigt att påpeka att ett önskvärt beteende hos individen likväl kan vara motiverat av en strävan att göra ett gott intryck på sin publik eller undvika sanktioner från den.⁵⁴ Närvaron av andra personer gör att vi tenderar att framhäva de sidor av aktiviteten som lever upp till normerna medan mindre önskvärda sidor trycks bort.⁵⁵

De sidor som undertrycks i den främre regionen menar Goffman istället kommer till uttryck i den bakre regionen. I kulisserna hålls framträdandets viktigaste hemligheter bevarade och är öppna för insyn. Goffman beskriver den bakre regionen som en plats där individen kan slappna av och kliva ur sin rollgestalt.⁵⁶ Han menar att det är vanligt att ett framträdandes bakre region ligger i andra änden av den plats där framträdandet äger rum och är tydligt avskilt från den. På så vis är det naturligt att räkna med att den bakre regionen hålls stängd för medlemmar av publiken eller andra människor som inte bör ha tillgång till den.

Kontroll över den främre och bakre regionen är betydelsefullt för en individs regionbeteende. Kontroll över den bakre regionen underlättar individens arbetskontrollprocess eftersom det kan skapa en buffertzona som skyddar personen från de krav som omgivningen ställer. Om det finns något som riskerar att skada publikens bild av den framträdande är det bäst att det hålls gömt i den bakre regionen. Goffman illustrerar det genom följande exempel: ”Om en fabriksarbetare ska lyckas ge intryck av att arbeta hårt hela dagen

⁵³ Goffman, Erving. *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*, 6. uppl., Studentlitteratur, Stockholm, 2014, 97.

⁵⁴ Goffman. *Jaget och maskerna*, 98-99.

⁵⁵ Ibid, 101.

⁵⁶ Ibid, 101-102.

måste han ha ett säkert ställe att gömma den borrhjugg på som gör det möjligt för honom att prestera ett dagsverke på mindre än en hel arbetsdag”.⁵⁷ Vidare är kontroll över den främre regionen också viktig för individen då det hjälper personen att åtskilja sin publik. Om en präst exempelvis åker till en annan ort för att handla på Systembolaget kan det i relation till Goffmans teorier bero på att handlandet inte är förenligt med den bild av sig själv som hen vill ge sina församlingsbor. Om individen hamnar i en situation där hen inte lyckas kontrollera den främre regionen kan det leda till att hen inte vet vilken av sina roller hen ska framträda i från situation till situation. Är det som prästen eller vännen? Denna oklarhet gör det svårt för prästen i det här fallet att göra en lyckad dramaturgisk framställning av någon av de två rollerna.⁵⁸

4.3 Känsloreger

Prästkallet får även konsekvenser för hur man uppträder och vilka känslor som guidar en, såväl på arbetet som utanför arbetet. För att fånga vad kallet får för emotionella konsekvenser tar vi hjälp av Hochschilds teori om känsloreger. Begreppet bidrar till att identifiera vilka känsloreger som informanterna förhåller sig till.

Känsloreger (ff övers) bildar tillsammans med emotionellt arbete och socialt utbyte vårt privata emotionella system.⁵⁹ De är konventioner som vägleder – eller rentav styr – människor i hur vi förväntas känna och hur vi uttrycker känslor i olika situationer. Hochschild menar att ett enkelt sätt att identifiera känsloreger är genom att fokusera på skillnaden mellan ”vad jag känner” och ”vad jag borde känna”.⁶⁰ Känsloreger reglerar känslans intensitet (stark eller svag), riktning (positiv eller negativ) och varaktighet (flyktig eller långvarig). Efter att en grupp människor har förlorat en nära vän förväntas de till exempel sörja djupt under en viss tidsperiod.⁶¹

Människor blir medvetna om känsloreger på två sätt. Det ena är att vi granskar våra egna känslomässiga framträdanden och det andra är att vi tolkar andra människors värderingar av våra framträdanden.⁶² Regelpåminnelser (ff övers) påminner om vilka känslor som förväntas och är ett exempel på hur känsloreger upprätthålls. De uppmanar människor att redogöra för

⁵⁷ Ibid, 103.

⁵⁸ Ibid, 122.

⁵⁹ Dahlgren, Lars & Starrin, Bengt. *Emotioner, vardagsliv & samhälle: en introduktion till emotionssociologi*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2004, 44.

⁶⁰ Hochschild, Arlie Russell. *The managed heart: commercialization of human feeling*, University of California Press, Berkeley, Calif., 2012, 57.

⁶¹ Turner, Jonathan H. & Stets, Jan E. *The sociology of emotions*, Cambridge University Press, New York, NY, 2005, 36.

⁶² Dahlgren & Starrin. *Emotioner, vardagsliv och samhälle*, 45.

varför de känner eller inte känner vissa känslor. Hochschild tar som exempel upp hur någon kan få frågan varför hen är ledsen när hen just har vunnit ett pris hen alltid velat ha. Frågan ”varför är du ledsen?” antyder att personen i det här fallet inte agerar utifrån de existerande känsloreglerna; nämligen att vinst borde resultera i lycka och inte sorg.⁶³ Ett annat kännetecken för hur regelpåminnelser tar sig uttryck är på sättet människor reagerar på hur de tror att vi känner.⁶⁴ Ett exempel på detta kan vara när någon säger ”du borde skämmas” för att signalera att den andre har gjort något dåligt. Reaktionen kan även presenteras i form av frågor som ”är inte det här en fantastisk fest?”. I detta fallet kan frågan uppfattas och förstås av mottagaren som ett anspråk på vad som förväntas av individen rent känslomässigt.⁶⁵

5. Analys

Vår frågeställning rör vad kallet får för konsekvenser i prästernas liv och vår data diskuteras nedan med hjälp av våra teorier om rollidentitet, regionbeteende och känsloregler. Vi börjar med att lyfta ett citat som kännetecknar var vår analys tar sin början:

“Och då bara...[låter som en bomb]. Det [kallet] slog mig som en klubba alltså.”

Det är Alex som säger detta. Vad händer sedan? Vi framhåller tre konsekvenser: att följa sitt kall, ständig beredskap och balansgången. Den första konsekvensen knyter främst an till upplevelsen av kallet, den andra till kallets sociala konsekvenser och den tredje till de emotionella konsekvenserna av kallet.

5.1 Den första konsekvensen - att följa sitt kall

5.1.1 Att bli präst

När informanterna ska beskriva vad deras kall betyder för dem är det tydligt att det är meningsskapande och enormt viktigt. Alex beskriver det exempelvis i termer av att komma hem:

“Jag skulle vilja kalla det för hemkänsla, att liksom ha hittat hem på nåt vis.”

Kim svarar att det hon tänker på i förhållande till kall är det finns en mening med hennes yrkesliv och ett syfte med att hon är där hon är. Även Love pratar om sitt kall utifrån meningsskapande:

⁶³ Hochschild. *The managed heart*, 58.

⁶⁴ Dahlgren & Starrin. *Emotioner, vardagsliv och samhälle*, 45.

⁶⁵ Hochschild. *The managed heart*, 58.

“Kallet är ju liksom det som driver mig och som är liksom själva grunden till varför jag är här.”

Vi tolkar de här citaten som att informanternas prästkall är en del av fundamentet i deras personer - en del av deras identiteter. Kallet är något som har påverkat dem som personer i grunden och format deras livsval. En tydlig konsekvens av kallet är att andra karriärplaner har försvunnit till förmån för att följa kallet och påbörja resan mot prästvigningen. Informanterna berättar om att det tidigare fanns planer på att arbeta som bland annat lärare, civilekonom och läkare.

Charlie berättar att tanken på att bli präst slog honom under ett konfirmationsläger. När han delgav tanken med omgivningen tyckte många att det var en mycket bra idé. Den enda gången när rollstödet från omgivningen inte var lika tydligt för honom var när han berättade för sina föräldrar att han tänkte bli präst:

“Den enda gången jag märkte att det fanns någon bromsmekanism var med mina föräldrar, där det snarare var ett varningens ord; ‘Är du helt säker på att du ska ge dig in i detta?’. Det var nog rätt bra att jag fick den lilla bromsklossen också. Men jag bestämde mig i alla fall för att ‘jo, det är det här jag ska göra’.”

En intressant aspekt av hans resonemang är att han menar att ett ifrågasättande av legitimiteten kan vara nyttig. Det kanske kan ha att göra med att han då behövde fundera ett varv extra, vilket han själv reflekterar kring:

”Är jag beredd att vara en offentlig person? Är jag beredd att bli igenkänd på ICA? Är jag beredd att det kan bli så att folk kommer fram och pratar för att man har prästkragen på sig?”

Ett visst mått av ifrågasättande får alltså i Charlies fall till följd att han reflekterar ännu mer kring vad rollidentiten betyder för honom. Det verkar dock som att detta motstånd inte har inneburit några problem utan bara har stärkt honom i hans väg till prästvigningen och rollidentiteten som präst.

Kim har upplevt en annan typ av motstånd i samband med sin kallelse, vilket hon berättar om:

“Jag fick en väldigt stark kallelse under den terminen där jag läste kyrkans grundkurs. Jag förstod att det var präst jag skulle bli. Det var som att jag hade stretat emot det väldigt mycket utan att tänka på det, då kändes det som ‘ja men jag ger upp’.”

Hon berättar även senare i intervjun att motståndet delvis kom från att mamma var präst och att hon inte ville bli precis som hon. Kims motstånd skiljer sig från det som Charlie berättade om på det sättet att det här motståndet kom från henne själv. Även om flera personer hade uppmuntrat henne genom åren till att bli präst så saknades den viktigaste pusselbiten – det

interna rollstödet. En intressant aspekt i sammanhanget är att stödet från henne själv kom först i samband med att hon blev kallad. Det var när hon satt i kyrkan under en bön som hon fick en väldigt tydlig känsla av att komma till insikt. Hon fick en tanke om att

”bli präst, ändå... trots allt... (skratt)... så ska jag ändå försöka med präst.”

I Kims livsvärld är detta Gud som griper in i hennes liv och hon väljer att följa insikten. Ger Gud ett yttre eller inre rollstöd? McCall och Simmons teori laborerar inte med gudomliga dimensioner så här finns det inget färdigt koncept att förhålla sig till. Vi menar att detta beror på personens världsåskådning. I Kims livsvärld ger Gud ett yttre rollstöd som får till följd att hon ger upp för att använda hennes eget uttryck och hon ger sitt inre stöd till prästkallelsen.

Love ger uttryck för ytterligare ett exempel på motstånd. Hennes val att bli präst har genom åren blivit ifrågasatt av människor från hennes frikyrkliga bakgrund. De tycker inte att Svenska kyrkan är ett tillräckligt kristet samfund och hon har flera gånger blivit öppet konfronterad i förhållande till sitt livsval. Detta är ett tydligt exempel på bristande rollstöd från omgivningen. Det ledde också till en inre kamp. Love beskriver det som att hon hade en slags identitetsbrottning i början av sin studietid - vad kunde hon ha med sig från det gamla in i det nya och vad ville eller behövde hon lämna bakom sig? Hon berättar att det har lett till att hon har behövt bryta kontakten med en del av sina gamla vänner från tonåren eftersom hon helt enkelt inte maktar med att ha kontakt med dem. I relation till McCall och Simmons teori om rollidentitet menar vi att Loves identitetsbrottning går i linje med att vi människor skapar olika hypotetiska händelser i våra rollidentiteter och använder dem gentemot andra personer. Att Love så småningom valde att bryta kontakten med personer som inte passade ihop med hennes nya rollidentitet eller kunde acceptera den tyder på att hon haft med dem i tankarna när hon insåg att hon ville bli präst. Hon berättar att det har varit en sorg för henne eftersom hon inte ville distansera sig från sitt frikyrkliga arv helt men förklarar samtidigt att det finns saker som hon inte kunde stå bakom.

5.1.2 Prästvigningen

Vad är det då som får våra informanter att ändå bli präster? Både Kim och Love uttrycker att kallet har gett dem en känsla av att ha hittat sin plats och sin mening i livet. Tack vare kallet blev de båda övertygade om att de var på rätt väg. Love beskriver sitt kall som väldigt starkt än idag och något som har burit henne de senaste nio åren. Det tolkar vi som att kallet är grunden till att hon nådde fram till prästvigningen. Trots att det har förekommit både inre och yttre motstånd hos våra informanter till själva kallelsen så har de alla fått sin yttre kallelse bekräftad genom sin prästvigning.

Själva prästvigningen är det tydligaste exemplet på rollstöd för våra informanter. För att nå fram till dit krävs dock flera års utbildning och prövning. Robin berättar om att hon upplevt ett inre och yttre motstånd även under denna period:

”Vill man, vill man inte? Eh...passar man till det man känner sig kallad till, eh...tycker omgivningen det? I Svenska kyrkan så är det ju liksom en antagningsprocess innan man kommer så långt att man, ja...att man får gå vidare och bli vigd och så och det är klart att man blir ifrågasatt väldigt väldigt många gånger under liksom utbildningens gång på olika sätt.”

Som tidigare nämnts kommer det viktigaste rollstödet från en själv enligt McCall och Simmons. Här verkar det dock som att Robin har en lite annan bild av hur legitimeringen går till. Hennes fråga om man passar som det man är kallad till rör inte bara omgivningen, men vi tolkar citatet som att hon ändå är mer utåtriktad än inåtriktad i resonemanget kring prövningen av kallet. Charlie talar om antagningsprocessen på ett liknande sätt. Han berättar precis som Robin att det är en rätt rigorös prövningsperiod man måste gå igenom för att bli prästvigd:

”Det är inte bara en akademisk utbildning under den tiden utan även en prövning utifrån kyrkans håll. Både i termer av att [kyrkan vill] se 'Är du rätt för kyrkan? Är kyrkan rätt för dig?' – de frågorna måste ju svaras ja på innan man får den här bekräftelsen på ett yttre kall.”

Svenska kyrkans biskopar skiljer som bekant på en inre och en yttre dimension av kallet och som Charlie redogör för ovan är det inte möjligt att bli prästvigd i Svenska kyrkan utan att få sitt yttre kall bekräftat. Går det då verkligen att säga att det inre rollstödet är viktigast för präster? Individens egna upplevelse av att vara kallad och egna övertygelse om att bli präst innebär ju inte per automatik att hen blir prästvigd. Istället är det den yttre kallelsen från Svenska kyrkan som utgör ett kvitto på att hen kan axla rollen på riktigt. När våra informanter har fått den yttre bekräftelse av sin rollidentitet som en prästvigning innebär så har de i förlängningen rätt att bära prästkragen och verka som präster.

5.1.3 Att verka som präst

Prästkragen kan bäras av samtliga präster som en del av deras kyrkliga ämbetsdräkt. För våra informanter utgör prästkragen en symbol som är starkt sammanlänkad med att vara i tjänst. Kim uttrycker sig så här:

”Jag är i tjänst när jag är på jobbet och när jag har prästskjorta, brukar jag ha, just nu har jag inte det men jag brukar ha det när jag jobbar.”

Svaret signalerar att prästkragen eller prästskjortan är något som är tydligt kopplat till deras yrkesroll. Uttryckt med Goffmans terminologi om regionbeteende symboliserar prästkragen att Kim befinner sig i den främre regionen och alltså framträder i sin roll som präst. Prästkragen tycks inte bara symbolisera var gränsen mellan arbete och fritid går för informanterna själva utan skapar även medvetenhet hos dem kring hur de kan uppfattas av sin omgivning.

Kragen är en del av den konventionella identiteten. Den förenar alla präster och sänder som sagt ut en signal till omvärlden gällande vad personen som bär kragen har för roll. Alex uttrycker kragens funktion genom att berätta att hon kan bli igenkänd på ICA iförd prästkrage:

”För det är så tydligt liksom, här kommer en präst. Det syns ju inte om jag går i vanliga kläder att jag är präst liksom. Så det sitter, möjligheterna sitter mycket i...i...skjortan. Om man inte vet om sen innan. Eh...men jag förstår ju också att det kan skrämman bort människor.”

På samma sätt som prästkragen symboliserar arbete eller främre regionen för prästen själv kan prästkragen för omgivningen alltså symbolisera att personen är tillgänglig och framträder i sin roll som präst. Kragen öppnar upp för samtal som annars kanske aldrig hade ägt rum eftersom rollen som präst inte hade varit synlig för omgivningen utan befunnit sig i de bakre regionerna. Ett annat perspektiv på kragens funktion kommer från Love som säger:

”Vi har liksom prästkragen så har vi ju också i bästa fall ett förtroende hos människor som vi aldrig har träffat.”

De beskriver alltså båda att kragen genererar möjligheter i mötet med andra människor och att den gör att man inte börjar på noll i mötet. Personen som de samtalar med har redan en bild av vad kragen betyder även om den betydelsen kan innebära olika saker. Den här betydelsen är vidsträckt och går i vår data från att skrämman bort till att besitta ett förtroendekapital. Det här tyder på att människors bild av rollidentiteten präst skiljer sig markant från varandra. Trots att kragen är en konventionell del av prästers identitet ingår den alltså i den idiosynkratiska delen av andra människors bild av rollidentiteten präst.

Våra informanter uttrycker också att prästrollen har en idiosynkratisk sida. Alex säger: ”Den ultimata prästen är väl liksom 100 procent kontrollerad varje dag men det skulle vara ganska tråkigt med en sån människa som präst. Vi vill ju ändå se personen bakom kragen, eller hur?”

Här säger hon inget om vad idiosynkratin i hennes egen roll innebär men hon menar att den behövs hos alla präster. Kim tar upp att hon är i kontakt med sina känslor för att kunna förbereda predikningar och andra texter i sitt arbete. Hon menar nämligen att det är ett sätt för henne att få texten att bottna i henne själv och på så sätt göra den relevant även för andra människor.

Eftersom hon använder sina egna känslor är detta ett tydligt exempel på den idiosynkratiska delen av hennes rollidentitet. Vidare jämför Charlie sig själv med Petrus i en berättelse från Lukasevangeliet när han pratar om sitt kall. I den berättelsen kallar Jesus Petrus att använda sina förmågor från fiske till att istället fånga människor. Charlie menar att han sätter sig själv i Petri roll och att det är som att Jesus säger till honom att han har bra egenskaper inom till exempel entreprenörskap och att han ska använda dem, men att det ska vara för Jesu skull. Han ska alltså använda sina unika egenskaper för att bli präst. Informanternas resonemang innebär att de använder – och även bör använda - sina unika personliga egenskaper och känslor i sin prästroll. På så sätt blir de unika även i sitt ämbete och sätter sin egen prägel på sin rollidentitet som präst.

Trots att våra informanter har fått sitt yttre kall bekräftat av Svenska kyrkan så har några stycken erfarenhet av att känna sig ifrågasatta i sina rollidentiteter som präster. Alex berättar om att hon under en praktikperiod var tillsammans med sin kvinnliga handledare i en annan församling för att ha en begravning. Där var det en manlig präst som verbalt ifrågasatte deras plats i prästämbetet på grund av att de var kvinnor. Hon säger dock att detta var en engångsföreteelse och att hon inte har mött det därefter. Love däremot har blivit ifrågasatt i sitt ämbete även efter prästvigningen. Hon säger att det gör ont ända in i själen eftersom hennes rollidentitet som präst är så intimt sammankopplad med hennes kall. Att ifrågasätta hennes prästroll upplevs alltså en attack mot henne som person. Hon berättar vidare om att ifrågasättandet inte är direkt:

“Det knepiga i det fallet då liksom med kvinnoprästmotstånd är liksom att, det är väldigt sällan som de personerna med de åsikterna säger rakt ut att liksom...du är fel eller att du har fel liksom kall eller uppgift så, men, men, men deras teologiska resonemang implicerar ju indirekt att.. eh...att min kallelse inte är liksom på samma nivå som deras eller lika mycket värd eller sådär.”

Som vi tidigare har redogjort för så har Love ett starkt rollstöd i och med den inre och yttre kallelsen. Hon borde alltså kunna känna sig bekväm i sin roll men hon gör inte det. Uttryckt med Hochschilds terminologi är detta en känsloregel med stor diskrepans mellan vad hon känner och vad hon borde känna. Samtidigt finns dock en stark övertygelse hos Love att hon är på rätt plats. Hon är buren av sitt kall vilket ger henne styrka i vardagen:

“Nämen kallet är ju en del av mig. Så är det. Eh...det är liksom...det är en del av mig som person, en del av mig som kristen, en del av mig som präst och själva grunden till varför jag, eh...orkar sitta och lyssna på...ehh...människor som är i sorg och förtvivlan, det är liksom...grunden till varför jag liksom jobbar tre av fyra helger. Eh...och...liksom

missar...mina småkusiners kalas och så för att jag behöver liksom jobba och det är grunden till varför jag liksom åker iväg och sover på obekväma madrasser på konfaläger sådär. Eh...Kallet är ju liksom det som driver mig och som är liksom själva grunden till varför jag är här.”

5.2 Den andra konsekvensen - ständig beredskap

5.2.1 Alltid redo

På frågan om när de inte är präster svarar de flesta av våra informanter att de alltid är det. När de exempelvis är hemma med sina familjer säger de att kan de lägga av sig prästrollen men det är viktigt för dem att de alltid representerar Svenska kyrkan, vilket påverkar dem i hela deras vardag. Charlie förklarar hur prästyrket skiljer sig från många andra yrken:

”I de flesta yrken eller utbildningar så har man en examination och sen gör man en anställningsintervju och sen har man en välkomning på jobbet. Det gör man inte som präst. Man vigs under oerhört högtidliga former för att man ska fatta att ‘det här är inte ett yrke du gör 9 till 17 och sen går du hem och sen gör du inte det’, utan du vigs till att vara Kristi tjänare på ett som alla kristna är kallade till, men på ett särskilt sätt. På så vis är det väldigt svårt att lägga av det. Var man än är.”

Love anser sig också vara präst alltid, vilket får följande konsekvenser:

”Jag är fortfarande präst även om jag är ledig på papperet vilket innebär att skulle det hända nånting här även om jag på papperet är ledig eller kanske till och med har semester, eh... så, så räknar folk med mig.”

Alex uttrycker inte att hon är präst alltid på samma sätt som Love och Charlie men för ett liknande resonemang som Love kring vilka konsekvenser prästyrket får på hennes fritid:

“Men jag känner ju såhär, skulle nån...behöva att jag var det [präst], så skulle jag snabbt kunna bli det, för att det sitter ju inte i att jag måste åka till min arbetsplats, eller...jag har ju liksom lovat att vara det jämt.”

Hon ger senare ett exempel på hur hon snabbt kan växla mellan att vara privatpersonen Alex och prästen Alex på sin fritid:

“Skulle nån ringa på dörren och behöva mina prästerliga kunskaper eller uppgifter eller vad nu... då skulle jag kunna växla snabbt, ja.”

Det framgår tydligt av våra informanters svar att prästyrket inte är något som går att stänga av när arbetsdagen är slut. Vare sig de uttrycker att de är präster dygnet runt eller inte så finns det alltid en beredskap hos dem och de är redo att rycka in som präster även när de är lediga. Utifrån Goffmans teori om regionbeteende tolkar vi det som att prästernas bakre region skiljer sig från hur den ser ut för många andra yrkesgrupper eftersom det inte verkar finnas särskilt

mycket utrymme för att kliva ur rollgestalten. Det är inte heller tydligt var gränsen mellan den främre och bakre regionen går. Vad som är desto tydligare är att våra informanter är beredda på att växla snabbt från den bakre regionen till den främre regionen när de behöver. Kim ger ett exempel på hur prästrollen försätter henne i den främre regionen när hon kör bil på orten där hon jobbar:

”Det är inte så noga vem som kör först i de här små centrifugerna, men så fort jag kommer till [staden där hon jobbar] är jag jättenoga att hålla hastigheten utanför skolan för de ser att det är jag som kommer.”

Vi ser Kims berättelse som ett tydligt exempel på hur hon försöker upprätthålla vissa normer som präst även när hon inte är i tjänst. Att hon väljer att sänka hastigheten ser vi som ett tecken på att hon vill göra ett gott intryck på sin omgivning eller undvika sanktioner. Hon förklarar sitt handlande med att hon faktiskt är präst nu och att folk känner igen henne, vilket stärker vår uppfattning. Det visar också på att hon är medveten om den främre regionen och är mån om att kontrollera den. Utifrån McCall och Simmons teori om rollidentitet kan Kims resonemang även ses som ett exempel på hur hennes rollidentitet som präst hjälper henne att tolka sitt eget handlande. Hon tycker inte att fortkörning utanför skolan på orten hon jobbar går i linje med hennes identitet som präst och undviker därför ett sådant handlande.

Känslan av att ständigt vara redo gör det svårt för våra informanter att särskilja vad som är arbetstid och vad som är fritid. Alex säger att hon tycker att det här med att vara präst dygnet runt men att vara på sin arbetsplats 40 timmar i veckan gör att det ibland är svårt att skilja på prästrollen och hennes själv. Charlie använder ordet gråzonen för att beskriva detta:

”Det märker jag, både för min del och att man pratar med kollegor, att det är en ständig kamp det här med att man hittar arbetet/fritiden, så. Det finns en enorm gråzon däremellan där vi befinner oss 90 procent av tiden.”

Han menar att gråzonen mellan arbete och fritid är en av de sakerna som är speciellt med prästyrket och säger att det kan ge prästen mycket frihet. Samtidigt uttrycker han en osäkerhet kring hur han själv bör skilja arbete och fritid åt i vissa situationer:

”Jag har ju min privata telefon och jag har min jobbtelefon. Det är frågan, när stänger jag av min jobbtelefon? Ska jag stänga av den över huvud taget?”

Att våra informanter är redo att växla mellan den bakre och främre regionen har de gett uttryck för. Men hur mycket ska de göra det? Finns det en gräns för hur mycket de kan eller borde arbeta? Den här ambivalensen som informanterna uttrycker har inte bara med arbetstiden att göra; det finns också en förväntan om tillgänglighet från omgivningen.

5.2.2 Förväntan om tillgänglighet

På frågan vad det finns för förväntningar på en präst från omgivningen säger Charlie att man förväntas vara tillgänglig och menar att det tillhör de vanligare förväntningarna som människor har på präster. Både Kim och Charlie exemplifierar detta med telefonens roll på deras lediga dagar. Ett typiskt uttryck för detta kommer från Kim som säger att hon tycker att det är svårt att veta vad hon ska göra om hon får ett sms från en dopfamilj när hon inte är i tjänst:

”Ska jag svara på det sms:et eller ska jag inte göra det på en tisdag när alla tror att jag jobbar?”

När hon och Charlie berättar vad de gör i situationer likt denna verkar de ha en ganska liknande taktik. Kim förklarar:

”Om jag känner igen numret som ett sorgefölje som ska ha en begravning om en vecka så svarar jag. Om jag har haft så här tre missade samtal så känner jag ‘Nu är de jättestressade’, fast egentligen så är det kanske bara jag som är stressad. Men det finns en stress i det, att jag kollar av telefonen ibland när jag är ledig också.”

På frågan vad han gör om han ser att någon har hört av sig svarar Charlie:

”Då beror det på om jag svarar. Om jag säger så här: Det är vaktmästaren på jobbet, då kanske jag ringer upp och frågar ‘Var det nåt särskilt?’ Då får man oftast ‘Nä, det var det inte’. Ser jag att det är en mamma till någon konfirmand, då kanske jag är lite mer angelägen ‘Det här kanske jag ska kolla upp, det kanske är viktigt’.”

Det verkar som att omständigheterna får styra vad våra informanter väljer att göra i den här typen av situationer. Vem som ringer och när påverkar vilken region de befinner sig i och denna avvägning tror vi påverkas i hög grad av vad de själva upplever förväntas av dem från omgivningen. Att någon försöker nå prästen tre gånger kan vara ett uttryck för desperation men också ett tecken på att hen förväntar sig att prästen är tillgänglig och borde kunna svara.

Det finns andra situationer där våra informanter upplever att det finns en förväntan på prästen från omgivningen i egenskap av att hen är en offentlig person. Kim upplever till exempel att det finns en förväntan att hon ska gå i kyrkan på orten där hon jobbar även sina lediga söndagar. Love berättar att hon ständigt tänker på sig själv som en representant för Svenska kyrkan, även när hon är på krogen. Hon säger också att hon har flera kollegor som åker till andra städer för att kunna gå ut och dansa för att de upplever offentligheten som påträngande och något som inte går att stänga av. Det faktum att de vigs till präster och att ämbetet ska påverka hela deras livsstil verkar alltså skapa en del förvirring kring vad som är deras rollidentitet. Att alltid vara präst gör att rollidentiteten svämmar över på fritiden, vilket gör att det är svårt att verkligen få tillbringa sin ledighet i den bakre regionen.

Förväntningar från omgivningen är emellertid inte bara något som prästerna skapar inom sig själva utan det kan också ta sig uttryck mer konkret. Charlie berättar till exempel att folk kan säga:

”Du är ju präst, då har du ju inte ett yrke, du har ett kall!(...) Därför kan du arbeta oregelbundna timmar och du kan jobba hur mycket du vill... eller nej, inte hur mycket du vill utan hur mycket som krävs.”

Alex berättar vidare om en händelse där en person ringde henne och bad henne viga honom och hans fästmö. När hon förklarade att hon inte vet något om nästa sommars ledighet tänkte han att det bara var bra om hon var ledig för då hade hon tid att göra det. Han visade alltså ingen förståelse för att Alex behöver återhämtning när hon inte är i tjänst. Utifrån McCall och Simmons så ingår alla de här förväntningarna i de här personernas uppfattning av den sociala positionen präst och våra informanter uttrycker att de här uppfattningarna är svåra att förhålla sig till. De har uppenbarligen inte helt tydliga ramar för vad som ingår i deras rollidentitet. Hur tillgängliga ska de vara i förhållande till sina församlingsbor och andra kristna? Alex har en strategi där hon skiljer på sitt kall och ett mer världsligt uppdrag som präst:

“Där känner jag ibland att det kan bli en strid i mig själv och hur mycket kan jag säga nej till, vad är mitt kall, vad är ett världsligt uppdrag liksom, det är ju det som kan bli svårigheten, att se den skillnaden.”

Alex beskriver även en specifik situation där hon behövde dra gränser. Då berodde gränsdragningen på att tiden och platsen för samtalet var fel:

“Nej men jag kände att det höll på att bli ett själavårdssamtal och vi var på ett kalas och jag kände den här kvinnan lite halvbra sådär. Och jag förstod att här, hon, hon, var ju i nöd och så alltså, det var ingen tvekan, men jag tyckte inte att det var rätt ställe liksom.”

I det här fallet valde alltså Alex att dra en gräns för vad hon tyckte var okej. Genom att avstå från att växla mellan den bakre och främre regionen fullt ut på sin lediga tid kunde hon kontrollera sin främre respektive bakre region och framträda som medmänniskan Alex före prästen Alex på kalaset. Istället för att ta själavårdssamtalet där och då hänvisade hon personen till ett annat tillfälle. Det märks under intervjuerna att den här typen av situationer är väldigt svåra för våra informanter att hantera. Vi tror att det faktum att de nyligen är prästvigda kan vara en bidragande orsak till deras osäkerhet kring hur de bör agera. Våra informanter är i ständig beredskap och känner att de har ett förtroendekapital att förvalta men behöver ibland också sätta gränser för vad beredskapen och förtroendekapitalet får innehålla. Det är en svår balansgång som ställer deras känsloliv och syn på deras personliga identitet på prov.

5.3 Den tredje konsekvensen: balansgången

5.3.1 Olika ideal att leva upp till

En svårighet som våra informanter upplever med prästycket är att det finns olika uppfattningar om vad en präst är och gör. Kim uttrycker till exempel att hon har svårt att se sig själv i bilden av prästen som

”en stor man i kaftan som alltid har rätt att predika i tjugo minuter på söndagen.”

Här märks att det kan vara skillnad på en social position och en rollidentitet. Kim ger uttryck för en traditionell bild av en präst som lever kvar i förhållande till den sociala positionen präst. Den här mannen i kaftan hör sannolikt ihop med att vissa blir skrämda av prästkragen som vi nämnde tidigare. Till den sociala positionen hör generaliseringar och allmängods som lever kvar från tiden när prästen hade mer makt i samhället och kunde vara mer despotisk. Kim som ung kvinna varken kan eller vill leva upp till detta och fylla den rollen. Hennes rollidentitet som präst innehåller helt andra ideal – till exempel att inte sitta inne på alla svar på människors frågor, låta predikningar bottna i henne själv eller att visa sig själv men samtidigt kontrollera sina känslor (det sistnämnda berör vi längre ner i detta stycke). Enligt McCall och Simmons är det i och för sig naturligt att rollidentiteter förändras när omgivningen gör det eftersom omvärlden är en del av rollidentiteten men i det här fallet förändras uppenbarligen inte omgivningens bild av prästen i takt med Kims. Hon behöver nämligen i sin vardag möta sin egen och andra människors bild av prästen. Hon berättar bland annat om en situation där hon stötte på en gammal studiekamrat i en affär:

”Då frågade hon ‘vad gör du nu för tiden?’ för hon stod som expedit. ‘Nä men jag jobbar i Svenska kyrkan’ sa jag då. ‘Jaha, med barn och unga?’, jag bara ‘Eh, nej jag är präst’ sa jag (skratt). Så hörde min man det. Efteråt så sa han ‘Men, du måste ju vara stolt för att du präst, det är liksom fem års studier!’ – jag bara ‘eh, ja...’ (skratt). Men det är inte så enkelt, vad tänker folk när man har hört att man är präst? Alltså så.”

Mötet med hennes gamla studiekamrat vittnar om att Kim har svårt att veta hur hon ska förhålla sig till omvärlden i sin rollidentitet. Vidare implicerar dialogen med hennes man att det kan finnas en känsloregel som säger att hon borde känna stolthet över sin roll som präst. Hans kommentar tolkar vi som en regelpåminnelse om att Kim förväntas känna sig trygg och säker i sin roll och att hon inte borde vilja undvika att berätta om den. Vi tolkar att Kims osäkerhet kan vara ett resultat av att hon upplever att det finns skepsis och ett bristande rollstöd från omgivningen kring prästrollen i allmänhet.

En annan förväntan från omgivningen ger Charlie uttryck för:

“Man får liksom inte säga att saker är tråkigt, liksom. ‘Jag känner inte för det här’. Det förväntas att det ska vara ‘Åh vilken bra idé! Det här blir jättebra!’ och så...det är inte alltid så, vissa grejer kan man bara känna ‘men jag vill inte vara med på barngrupp idag, det är tråkigt, jag har andra saker för mig...’, inte ens att jag har andra saker, jag vill bara inte!”

I relation till Hochschild märks här en känsloregel om att man som präst ska ställa sig positiv och öppen till alla förslag, vilket Charlie bemöter med motstånd inombords. Han känner att han inte är intresserad av barngrupperna men är samtidigt medveten om vad han borde känna och skulle därför aldrig uttrycka sitt motstånd rakt ut. Han reflekterar vidare kring att detta är något allmänmänskligt och något som ingår i professionaliteten och att det alltså inte har att göra med rollidentiteten som präst. Vi menar dock att det inte ingår i alla yrkesroller att man ständigt måste vara positiv. Det är inte helt unikt för präster men vi tror att detta kan kopplas till förtroendekapitalet som prästen har. Vad skulle kollegorna tro om Charlie ifall han sa att han tyckte att barngrupper var tråkiga? Charlies rollidentitet som präst hjälper honom att tolka sitt eget handlande. Om han skulle uttrycka missnöje med att ha hand om barngruppen vet han att det skulle vara hotande för hans prästroll och göra det svårare för honom att leva upp till bilden av prästidealet.

Ytterligare ett ideal att leva upp till är att ständigt vara beredd att tjäna sin församling.

Robin berättar:

“Då krockar det ju på nåt sätt, när arbetet, när det blir för mycket arbete helt enkelt. När man kan känna att man behöver vara ledig istället. Där sker det en krock. Man är kallad att göra nånting och behöver göra nånting, men egentligen behöver man nog vara ledig, så.”

Ett liknande resonemang finns även hos Love:

“Svårigheten kan ibland vara att man känner att man inte räcker till. Eh...för att är man kallad, känner man sig kallad till nåt så vill man också, eh, göra väldigt mycket. Eh...och vi har ju liksom bara 24 timmar på dygnet som alla andra, eh...och...inte alltid jättemycket ork...”

I båda de här exemplen blir det konflikter mellan deras handlingsplaner i rollidentiteten som präst och vad de orkar med som personer. Annorlunda uttryckt stämmer deras ideal om vad rollidentiteten präst ska innehålla inte alltid överens med hur de förmår agera utåt, vilket är vanligt förekommande enligt McCall och Simmons. Här tolkar vi det även som att det finns en känsloregel som säger att prästen borde mäkta med situationen rent mentalt och att våra informanter ibland känner att de inte lyckas med det. De upplever att de bör vara i beredskap för att agera som präster men känslan de upplever är att orken inte räcker till och att det inte

går. Det blir en diskrepans däremellan som kommer till uttryck genom en känsla av otillräcklighet. En annan liknande känsloregel som vi har hittat i vårt datamaterial är en som handlar om att man som präst bör vara känslomässigt tillgänglig men att det inte alltid går. Medmänniskors beteende kan göra att informanterna behöver dra gränser som de inte hade velat dra, vilket Robin berättar om i förhållande till vissa självvårdskontakter:

“Det är klart. Men det kan ju bli frustrerad eller...eh...irriterad eller så. Absolut. Eh...Men då försöker jag tänka att man får...jamen försöka förhålla sig liksom professionellt men det finns ju också en gräns för vad man ska tåla tänker jag eller vad man ska gå med på eller vad man ska säga ja till eller lyssna på. (...) Ja men det är klart att det är synd att hamna i, eller det är ju tråkigt att hamna i ett sånt läge tänker jag, det är ju inte roligt. Nej.”

Hon agerar som vi tolkar det utifrån en känsloregel om att hon ska finnas till hands och hon vill gärna leva upp till detta. Samtidigt kommer det stunder när det inte går och då behöver hon frångå känsloregeln.

5.3.2 Vem är jag och vem är prästen?

Rollidentiteten präst verkar flyta ihop med privatpersonen för många av våra informanter. Det finns en dubbelhet hos våra informanter där de å ena sidan alltid är präster, å andra sidan också är privatpersoner. Den här dubbelheten kan vara svår att navigera i, vilket Charlie reflekterar kring:

”Tar du av dig kragen och stänger av telefonen så blir det ‘Nu försöker jag låtsas vara någonting som jag inte är, jag försöker vara en kristen lekman’... det är jag inte. Jag är vigd till tjänst för detta i den här församlingen och då kan jag inte låtsas som att jag inte är det.’ På samma sätt som att jag inte kan gå till jobbet och säga ‘Nu är jag inte make, nu är jag inte pappa’...det är klart jag är, det fattar ju vem som helst. Det kommer väl vara en ständig livsprocess, att hitta den här integrationen.”

Integrationen som Charlie talar om att hitta tolkar vi som att han försöker hitta en balans kring hur hans olika rollidentiteter ska förhålla sig till varandra. Hans resonemang implicerar att prästrollen är en del av honom som privatperson och vice versa. Denna dubbelhet verkar han dela med Robin. När vi frågar henne om det är någon skillnad på prästen och privatpersonen Robin svarar hon till exempel så här:

“Det är klart att jag är ju alltid jag och jag försöker vara så genuin som möjligt även när jag är präst. Eh...så det var en jättebra fråga! (skratt) Men jag hoppas inte det, att det är för stor skillnad.”

Hon uttrycker alltså till och med en längtan efter att hon som person och hon som präst ska vara lika. I sin rollidentitet som präst vill hon ha med sig själv som person så att hon kan vara genuin även när hon är präst. Är det bara i en enda rollidentitet man kan vara genuin? Är det så att vi har ett jag och att allting annat är mindre genuina roller som vi spelar? Den interaktionistiska sociologin menar att det är en missuppfattning. Att vi har olika roller i olika sammanhang har inte med genuinitet att göra utan med relationer. Det som Robin uttrycker står därför i relation till personlig och social identitet. Hon vill vara den hon är gentemot sig själv även gentemot andra och alltså suddar ut gränsen mellan personlig och social identitet. Svårigheten är dock att den sociala identiteten har med andra att göra och den kan vi som individer inte styra över på samma sätt som den personliga. Hon kommer aldrig att kunna bestämma hur andra ser på henne. Samtidigt är det vi själva som sätter ramarna för våra rollidentiteter och till viss del bestämmer vad som ska ingå i dem genom de hypotetiska handlingsplaner som vi skapar. McCall och Simmons skriver ingenting om överlappande rollidentiteter men rimligtvis måste man kunna ha inslag av flera rollidentiteter i en bestämd rollidentitet. Annars hade vi blivit figurer likt dr Jekyll och mr Hyde där rollerna inte alls går att sammanfoga till en person. Oavsett vad uttrycker Robin en längtan efter att det ska vara otydliga gränser mellan hennes olika rollidentiteter.

De otydliga ramarna kring rollidentiteten som präst som vi har redogjort för i uppsatsen tar sig också uttryck när vissa av informanterna pratar om emotionshantering i sin yrkesroll. Kim säger:

“Jag tror att det är viktigt att vara både sårbar och professionell. Att känslorna får komma fram men inte ta överhand.”

Hon menar alltså att hon ska visa sig själv och sina känslor men samtidigt behärska sig. I relation till Hochschild tolkar vi detta som en känsloregel som går att koppla till förtroendekapitalet. Hon kan varken vara helt och hållet sig själv eller gå in i en roll som är distanserad från henne som privatperson. Det är tydligt hos samtliga informanter att den ideala prästen har koll på sig själv och sina känslor samtidigt som hen finns tillgänglig och mottaglig för andra. Fyra stycken använder ordet professionell när det kommer till emotionshantering och ett kännetecknande citat kommer från Alex:

“Däremot så kan jag förstås lägga band på mig om jag träffar ett sorgehus och har en dålig dag så får ju inte det gå ut över sorgesamtalen, då får man ju vara professionell liksom.”

Att vara professionell i sin yrkesroll är inte på något sätt unikt för präster men det vi menar är anmärkningsvärt i sammanhanget är att de samtidigt trycker så mycket på vikten av att vara sig

själva och att visa sig själva. Balansen mellan att visa sig och lägga band på sig verkar vara en del i hur de upprätthåller sitt förtroendekapital som präster.

Ett tydligt tecken på att prästidentiteten är tätt sammankopplad med informanternas inre och således ligger högt upp i hierarkin bland deras olika rollidentiteter är att flera av dem jämför sin prästroll med familjeroller. Här går informanterna alltså balansgång mellan en privat och en professionell identitet. Love jämför med äktenskapet:

”Jag är alltid präst. Om man ska vara krass, eh...för att...jag är vigd till det och jag har liksom avgett livslånga löften, eh...jag vet inte om det är en bra jämförelse, men jag tänker att även om man som äkta makar inte umgås eh, liksom, varje dag om nån är bortrest.”

Charlie beskriver hur prästrollen är intimt sammankopplad med sitt eget äktenskap:

”Jag har min förlovningsring längst in och sen har jag en sån här, som är en prästring, den har jag utanpå. Det var väldigt medvetet att jag just skulle ha den utanpå och att jag ville ha dem på samma hand för att komma ihåg att ibland sitter de tätt ihop, men det finns ändå en av dem som sitter närmare hjärtat.”

Kim jämför slutligen sin prästroll med en föräldraroll:

”Men det är lite som att man är partner och människa och kanske förälder, man har flera olika roller. Det är inte så att jag... det är inte så att man skulle förneka att man har barn men det kanske inte är så att man är mamma i alla lägen, lite den jämförelsen tänker jag.”

Att de gör jämförelser med äktenskap och föräldraskap tyder som sagt på att deras prästroll är extremt tätt sammankopplad med deras innersta. Familjen är för de allra flesta människor vår innersta krets och det är roller som i förhållande till arbetslivet verkligen har betoning på den bakre regionen i Goffmans dramaturgi. Våra informanter uttrycker alltså likheter mellan sin prästroll, som förknippas med den främre regionen, med roller som hör hemma i deras bakre regioner. Att deras identitet som präst är så väldigt nära dem kan vara en delförklaring till att de upplever otydliga ramar i förhållande till sitt arbete. Ett annat perspektiv som kommer från McCall och Simmons är att detta är ett kvitto på att deras prästroll ligger väldigt högt upp i deras rollhierarki. På frågan om vilken roll i deras liv som är viktigast är det ingen som direkt svarar prästrollen men den kommer väldigt högt upp och några har svårt att välja mellan den och en privat roll inom familjen.

6. Sammanfattande diskussion och avslutande reflektioner

I den här undersökningen har vi intervjuat nyvigda präster inom Svenska kyrkan med syftet att utöka forskningsfältet kring prästers kall och bidra till förståelsen för vad prästkallet får för sociala och emotionella konsekvenser för prästers livshållning. I vår analys har vi lyft fram tre konsekvenser: att följa sitt kall, ständig beredskap och balansgången. Att följa sitt kall har främst behandlat upplevelsen av kallet, temat om ständig beredskap fokuserar på de sociala konsekvenserna och i balansgången har vi i huvudsak redogjort för de emotionella konsekvenserna. Analysen visar att konsekvenserna är djupgående och förändrar informanternas liv i grunden. Upplevelsen av prästkallet gör att de finner en mening i tillvaron - de vet vad de ska göra med sina yrkesliv och genom kallet får de en ny rollidentitet – prästen. Det är den första konsekvensen av kallet. Den andra konsekvensen av kallet är att de som präster befinner sig i ständig beredskap Alla informanter vittnar om att de alltid är redo att framträda i sin roll som präst om det behövs, även när de är lediga. Det medför oklarhet i relation till deras arbetstid och får informanterna att fundera över när de jobbar och när de är lediga. Allt detta påverkar dem socialt. Slutligen är prästämbetet fullt av svåra avvägningar som berör informanternas inre känsloliv, vilket vi belyser i vår tredje konsekvens: balansgången. Våra informanter berättar att de ibland har svårt att leva upp till idealbilden som präst och att det också kan vara svårt att skilja mellan prästen och privatpersonen.

Kallet utgör ett fundament för våra informanter. Det är grunden för skapandet av prästidentiteten och också det som upprätthåller rollidentiteten som präst. Trots det inre och yttre motstånd som våra informanter stöter på och de svårigheter som de möter, både socialt och emotionellt, känner de att de har hittat hem. Kallet är det som får informanterna att fortsätta på sin yrkesbana.

Syftet med den här undersökningen har som sagt varit att bredda det sociologiska forskningsfältet kring prästers kall inom Svenska kyrkan. Den tidigare forskningen som vi har redogjort för grundar sig främst i intervjuer med episkopala, anglikanska och katolska präster. Den pekar på att präster brottas med svårigheter kring bland annat tillgänglighet, identitet och förhållandet mellan arbetsliv och privatliv. Samtidigt lyfter Madden och Bailey upp att kallet är en organiserande struktur som skapar ett ramverk för tillvaron. Våra resultat ligger huvudsakligen i linje med den tidigare forskningen. Det finns dock möjligen en tendens till att våra informanter tänker på sig själva som privatpersoner i något högre utsträckning. Att vi skulle hitta skillnader ser vi som helt naturligt eftersom den tidigare forskningen inte är gjord på präster i Svenska kyrkan. Vårt bidrag i förhållande till den tidigare forskningen som vi har

lyft upp är alltså främst att vi tar den sociologiska forskningen kring prästers kall in i Svenska kyrkan. Att vi har just ett sociologiskt perspektiv och inte ett teologiskt tror vi kan vara till nytta för prästkåren i reflektionen kring deras yrkesutövning.

När det gäller vidare forskning finns det goda möjligheter att gå vidare och göra fler explorativa kvalitativa studier för att vidga den sociologiska förståelsen av vad det innebär att vara präst. Den här möjligheten ser vi eftersom fältet är så utforskat. Syftet med den här uppsatsen har inte varit att ge en heltäckande bild av vad kallet får för konsekvenser för Svenska kyrkans prästerskap. Vi välkomnar därför även vidare forskning som undersöker kallet kvantitativt, till exempel med utgångspunkt i våra resultat. Ytterligare en möjlighet hade varit att genomföra en komparativ analys av förhållandet mellan äldre och yngre präster i relation till deras kall. När vi nu har gjort en studie med präster vigda på 1980-talet och en med präster vigda på 2010-talet ser vi nämligen tendenser till olikheter mellan generationerna. Att belysa dem skulle kunna bidra ännu mer till förståelsen av prästers kall.

7. Referenser

- Andersson, Åsa, *Ett högt och ädelt kall: kalltankens betydelse för sjuksköterskeyrkets formering 1850-1933*, Diss. Umeå universitet, 2002
- Bryman, Alan, *Samhällsvetenskapliga metoder*, Upplaga 3, Liber, Stockholm, 2018
- Bunderson, Stuart & Thompson, Jeff. The call of the wild: zookeepers, callings, and the double-edged sword of deeply meaningful work. *Administrative Science Quarterly*. vol. 54 no. 1 (2009): 32–57. doi: <https://doi.org/10.2189/asqu.2009.54.1.32>
- Dahlgren, Lars & Starrin, Bengt, *Emotioner, vardagsliv & samhälle: en introduktion till emotionssociologi*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2004
- Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 3., rev. och uppdaterade uppl., Studentlitteratur, Lund, 2016
- Dik, Bryan & Duffy, Ryan. Calling and Vocation at Work: Definitions and Prospects for Research and Practice. *The Counseling Psychologist*. vol. 37 no. 3 (2009): 424-450. doi: <https://doi.org/10.1177/0011000008316430>
- Dobrow, Shoshana. Dynamics of calling: a longitudinal study of musicians. *Journal of Organizational Behavior*. vol. 34 no. 4 (2013): 431–52. doi: <https://doi.org/10.1002/job.1808>
- Goffman, Erving, *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*, 6. uppl., Studentlitteratur, Stockholm, 2014
- Harvey, Peter Francis, It's a Total Way of Life? Catholic Priests, Women's Ordination, and Identity Work. *Journal for the scientific study of religion*. vol. 57 no. 3 (2018): 547-566. doi: <https://doi.org/10.1111/jssr.12530>
- Hjerm, Mikael, Lindgren, Simon & Nilsson, Marco, *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*, 2., [utök. och uppdaterade] uppl., Gleerup, Malmö, 2014

Hochschild, Arlie Russell, *The managed heart: commercialization of human feeling*, University of California Press, Berkeley, Calif., 2012

Justesen, Lise & Mik-Meyer, Nanna, *Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik*, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2011

Kallad till diakon och präst i Svenska kyrkan, Biskopsmötet, Svenska kyrkan, Uppsala, 2014

Kreiner, Glen, Hollensbe, Elaine & Sheep, Matthew, Where is the “Me” Among the “We”? Identity Work and the Search for Optimal Balance. *Academy of Management Journal*. vol. 49 no. 5 (2006): 1031-1057. doi: <https://doi.org/10.5465/amj.2006.22798186>

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 3. [rev.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2014

Madden, Adrian & Bailey, Catherine, ‘For this I was made’: conflict and calling in the role of a woman priest. *Work, employment and society*. vol. 29 no. 5 (2015): 866-874. doi: 10.1177/0950017014559962

McCall, George J. & Simmons, Jerry L., *Identities and interactions: an examination of human associations in everyday life*, New York, 1966

Persson, Sofia, *Lärarket - ett kall?*, www.lararnashistoria.se, 2010. Hämtad 18-11-24.

Trost, Jan, *Kvalitativa intervjuer*, 4., [omarb.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2010

Turner, Jonathan H. & Stets, Jan E., *The sociology of emotions*, Cambridge University Press, New York, NY, 2005

Wästerfors, David & Sjöberg, Katarina (red.), *Uppdrag: Forskning: konsten att genomföra kvalitativa studier*, Liber, Malmö, 2008

Bilaga 1. Intervjuguide

Intro

Kön, ålder, utbildning, yrke, bostad, syskon och föräldrar, civilstånd, barn?

Yrkesrollen

Hur länge har du arbetat som präst?

Vill du beskriva ditt jobb som präst? Vad ingår? Vanlig dag/vecka

Vad är speciellt för prästyrket jämfört med andra yrken? Hur ser du på ditt jobb i förhållande till andra jobb?

När är du inte präst?

Finns det någon gång när du lägger av dig din prästroll?

Arbete/fritid/identitet

Vilka roller har du i ditt liv förutom prästrollen?

Vilken är din viktigaste roll?

Kan du berätta om en situation när din prästroll har krockat med en annan av dina roller?

Känner du dig någonsin ifrågasatt i din roll som präst?

Kan du se någon skillnad på prästen NN och personen NN?

Kallet

Vill du berätta om hur det stod klart för dig att du skulle bli präst? Har du alltid velat bli präst? Varför/varför inte?

Kallelseprocessen

Vad tänker du på när jag säger ordet kall?

Hur ofta tänker du på ditt kall?

Hur gör sig kallet närvarande i vardagen?

Vad finns det för möjligheter respektive svårigheter med att uppleva sig kallad till sitt yrke?

Känslor inför kallet

Vad känner du inför ditt kall?

Finns det några känslor som du uppmuntras att känna? (vem uppmuntrar?)

Finns det några känslor som är "förbjudna"?

Vilka känslor känner du oftast på jobbet?

Hur hanterar du emotioner i ditt arbete?

Bästa möjliga präst - hur hanterar hen känslor?

Sämsta möjliga präst - hur hanterar hen känslor?

Avslutning

Har du något mer som du skulle vilja tillägga?